

De kievit zoekt doorgaans zijn voedsel op het weiland. Marc van Houten observeerde in de Eempolders ander gedrag: een kievit die voedsel zoekt in een sloot. De waarneming vormde de aanleiding voor een interessante studie.

Marc van Houten

Bijzonder voedselgedrag van een kievit in de Eempolders

De lichaamlijke gesteldheid van een vogel speelt een aanzienlijke rol bij de keus van broeden/of voedselterreinen.

Zo ligt het zwaartepunt van de kievit gedurende de loopbeweging niet, of slechts een kort ogenblik, verticaal boven het stilstaande been, maar iets er voor. Dit brengt met zich mee dat de bewegende poot telkens snel naar voren gebracht dient te worden, om het gewicht van de vogel doelmatig op te vangen.

Dit verklaart de snelle voortbeweging met grote passen. De poten worden hierbij slechts weinig van de bodem opgetild en de tenen nauwelijks samengetrokken. De kievit kan hierdoor heel moeilijk in hoge vegetatie lopen. Zou hij wel in hoge vegetatie lopen, dan komt hij in de problemen. De snelle beweging van de poten zou door de hoge halmen belet worden, doordat deze tussen de onvoldoende gesloten tenen raken. De andere poot zal dan niet op tijd ter plaatse komen om het lichaam in zijn val op te vangen, de vogel zou dan ook telkens voorover vallen. De voortbeweging van de kievit is dus alleen mogelijk op terreinen met kale of kort begroeide bodem.

Rinke Tolman (1969) schrijft over dit fenomeen: "Toen het wijfje in deze rimboe belandde, had ik werkelijk medelijden met

het arme dier, dat in de hoge plantenmassa als het ware verward raakte en gewoonweg niet op kon schieten". Verder schrijft hij: "Men heeft ook wel proeven genomen met kieviten, die men neerzette op terreinen met hoog uitgegroeid gras. Hierbij bleek, dat zij op zo'n halmenterrein niet of nauwelijks uit de weg konden".

Een voedselzoekende kievit loopt met snelle passen door het (wei-)land, stopt dan plotseling, houdt zijn kop scheef en grijpt met een plotselinge beweging van zijn snavel de buit.

Het scheef houden van de kop kan een laatste zintuiglijke indicatie zijn, van waar de prooi zich bevindt. De soort spoort met behulp van het gehoor ook insecten op, welke net onder het oppervlak van de grasmat leven. De door het gras zwervende insecten en ander klein spul lokaliseren ze met hun relatief grote ogen.

Hun snavel is overigens te zwak en te kort en hierdoor ongeschikt om diep in de modder het voedsel op de tast te vinden.

Tussen hoge planten zou *Vanellus* niet aan zijn trekken komen; in een woud aan grasstengels zou zijn voedsel geheel of grotendeels buiten het gezichtsveld blijven.

Kievit (Foto: H.v.d.Veen/Archief Het Vogeljaar).

KIKKERBEET

De hierboven geschetste loop-eigenschappen van de kievit, zijn enkele decennia geleden uitvoerig beschreven (Klomp 1953). Des te opmerkelijker was mijn waarneming van een foeragerende kievit op een geheel ander terrein.

Tijdens een van mijn tochten door de Eempolders werd begin juli mijn aandacht getrokken door een kievit, die zich op bladeren in een sloot ophield. Nauwkeuriger waarnemen bracht mij op een eerstejaars kievit, herkenbaar aan de ietwat schriële bouw, korte kuif en oranje-crèmekleurige veerrandjes van de rugveren.

De vogel stond stil bovenop de bladeren van de kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae*). In

niet-bloeiende staat heeft kikkerbeet het meest weg van een klein uitgevallen witte waterlelie of gele plomp. De drijvende bladeren zijn vrijwel rond op de voet na, waar de bladsteel is bevestigd.

De fraaie kikkerbeet was echter prachtig in bloei; de bloemen hebben drie witte kroonblaren, ze zitten op steeltjes zo'n tien tot twintig centimeter boven het water uit. Het is een plant die niet in de grond hoeft te wortelen en die beschutting nodig heeft. In dit geval was dat beschutting van de slootoever, welke zo'n 30 centimeter hoger dan het slootpeil lag.

Zoals gezegd stond de vogel in eerste instantie stil en schoot plots vooruit om naar een insect te pikken, welke zich mogelijk op of boven de bladeren bevond. Hierbij leek de kievit vanuit zijn uitkijkpositie omhoog te veren; door de snelheid van het lopen werd zijn gewicht verdeeld. Ondanks dat de kievit niet beschikt over lange tenen, zoals bijvoorbeeld het waterhoen, die hem in staat zou stellen om gemakkelijk over de drijvende bladeren te lopen, bleek de vogel de techniek goed te beheersen. Na de consumptie stond de vogel weer stil en zakte weer zo'n twee á drie centimeter weg op de drijvende bladeren. Hierna herhaalde de merkwaardige scène zich.

Opvallend was dat dit voedselgedrag slechts in één sloot op te merken was, ondanks dat kikkerbeet in het ondiepe water van de Eempoldersloten een niet ongewone verschijning is. Opmerkelijk was ook het feit dat de kievit schuw te noemen was. Mogelijk omdat de vogel de prooidieren nu geheel visueel opspoort en hiermee ook "van-zelf" overige zaken snel merkt. Het kan ook zijn dat de vogel nu extra op haar hoede is

voor mogelijk gevaar, daar de slootwallen elk uitzicht hebben benomen.

Op een zeker moment verscheen ook een tweede exemplaar, dit maal een adulte vogel welke -zo leek het- de vaardigheid van deze wijze van foerageren bekend was.

Na de lange hete zomer, zo tot eind augustus, kwam de gefaseerde regenperiode en kon ik deze vogel(s) en dit gedrag niet meer waarnemen.

REGENWORMEN

Waarom deze vogels deze tijdelijke foerageerspecialisatie uitvoerden is alleen maar aan te nemen. In de literatuur is er -voor zover mij bekend- niets over dit voedselgedrag gepubliceerd.

De kievit is gespecialiseerd in het eten van wormen, die met trillende pootbewegingen naar de oppervlakte gestuurd worden, kuikens daarentegen zijn aangevoerd op bovengrondse insecten en kevers.

Aangezien de zomermaanden buitensporig warm en droog waren, droogden veel weilandpercelen in, vooral als er goed (landbouwkundig gezien) ontwaterd was. Van regenwormen is bekend dat zij vlak boven het grondwater leven. Bij droog weer trekken zij zich dieper terug in de grond om uitdrogen te voorkomen en kunnen dan door de kievit niet meer worden buitgemaakt.

De mogelijkheid is niet ondenkbaar dat de vogel(s) een beter gedekte tafel vonden in de door drijvende bladeren overwoekerde sloot. Vlak boven de bladeren wemelde het dan ook van de insecten, waaronder vele muggen en vliegjes.

Literatuur:

Bouwman, B. (et al), 1988. Planten langs weg en water.

Cramp, S. (eds.), 1983. The birds of the Western Palearctic. Vol. III, Waders to Gulls, p. 757. Oxford University Press, Oxford.

Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E., 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 6. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.

Klomp, H., 1954. De terreinkeus van de Kievit. *Ardea* 42: 1-139.

Tolman, R., 1969. De Kievit. Een monografie over onze nationale vogel. Bosch en Keuning, Baarn.